

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Сверлюка Ярослава Васильовича на дисертаційне дослідження Ковальського Романа Івановича «Формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми

Духовний розвиток суспільства, актуалізація мистецтва як продукту його історичного і культурного розвитку та дієвого чинника художньо-естетичного виховання є одним із визначальних чинників і важливим завданням сучасної музично-педагогічної освіти. Вирішення цього завдання покладено, перш за все, на працівників культури і мистецтва, викладачів мистецьких дисциплін, музикантів-виконавців, у тому числі учителів музичного мистецтва.

Перебудова сучасної вищої мистецької освіти, перехід від традиційного до особистісно-орієнтованого навчання потребує оновлення вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців. Існує нагальна потреба в новій підготовці вчителів музики, здатних до поліфункціональної творчої діяльності, до творчої взаємодії та співпраці, постійного професійного пошуку. В умовах упровадження багаторівневої освіти у вищих мистецьких навчальних закладах особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та забезпечення конкурентоспроможності їх на ринку праці, здатності до постійного самовдосконалення та усвідомлення умов творчої діяльності при збереженні основоположних внутрішніх настанов і переконань у ситуації нестабільності соціальних процесів.

Матеріали дисертації становлять науковий інтерес тому, що в них представлений напрям наукових досліджень, в якому органічно поєднані такі наукові галузі як філософія, мистецтвознавство, культурологія, психологія,

педагогіка. Дослідження готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до керівництва учнівським інструментальним колективом в сучасних умовах естетичного нігілізму серед значної частини молоді та і дорослого населення України – спроба розв’язати ті суперечності і проблеми, які існували раніше і ті які об’єктивно виникли в результаті соціальних, економічних і культурних змін у суспільстві. Вони є частиною одного з пріоритетних напрямів відродження і розвитку національної культури.

Ураховуючи зазначене, нема сумніву в тому, що дисертація Р.І.Ковальського є актуальною для пошуку інноваційних шляхів удосконалення системи фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у тому числі й формування їхньої готовності до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі.

Актуальність і необхідність розв’язання зазначеної вище проблеми поглиблюється, як справедливо стверджує дисертант, низкою суперечностей між потребою суспільства у прищепленні учням естетичних цінностей, їхнього духовного збагачення та недостатньою професійною готовністю вчителів музичного мистецтва до вирішення назрілих проблем системі закладів вищої освіти. Слід підкреслити, що виявлені дисертантом суперечності, без сумніву, є важливим джерелом значущих для освітньої практики проблем.

Зазначено, що дисертаційне дослідження було виконано у відповідності з перспективним тематичним планом науково-дослідної діяльності кафедри кафедри теорії і методики музичного мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті». Тему дослідження затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 2 від 28 лютого 2013 року) та узгоджено в раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 5 від 28 травня 2013 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і

рекомендацій

Проаналізувавши дисертацією Р. І. Ковальського можна стверджувати, що дисертант фундаментально підійшов до розв'язання наукової проблеми. Структура роботи є чіткою, виклад матеріалу логічним та науково обґрунтованим.

Доцільно звернути увагу на конкретність наведених Р.І.Ковальським висновків, які базуються на поставлених завданнях із використанням різних методів наукового пошуку: теоретичних, які включають аналіз, синтез, узагальнення; абстрагування, конкретизація та систематизація теоретичних положень; емпіричні: педагогічне спостереження, анкетування, тестування; педагогічний експеримент та ін.

Справляє позитивне враження джерельна база дослідження, яка складається з 280 наукових джерел, в яких досліджувана проблема характеризується під кутом зору різних галузей науки, що створює передумови для системного висвітлення теми. Використання такої джерельної бази свідчить про ґрунтовне опрацювання проблеми та високий рівень наукової підготовки здобувача.

У першому розділі дисертації охарактеризовано основні поняття проблеми дослідження; розкрито специфіку організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі; обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх учителів музики до роботи в учнівському інструментальному колективі.

Слід зазначити, що автор звертається до авторитетних наукових джерел визнаних вітчизняною і світовою науковою і музичною спільнотою. Високо оцінюючи досягнення вітчизняного музичного мистецтва і науковців, що проводили дослідження в галузі музично-педагогічної освіти Р. М. Ковальський критично підходить до аналізу ситуації, що склалася на даний час у музичному мистецтві з інструментальним виконавством і підходів до професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, зокрема, до організації та керівництва учнівськими творчими колективами закладах вищої освіти. Дисертант логічно і послідовно вибудовує теоретичну базу

дослідження, спираючись на твердження відомих вітчизняних і зарубіжних філософів, психологів, педагогів, мистецтвознавців, музикантів-виконавців.

Особливої уваги заслуговує підрозділ, у якому дисертант висвітлює специфіку роботи з творчим колективом, спираючись на сучасні досягнення та власний досвід. Детально описуючи взаємодію вчителя музичного мистецтва з учасниками інструментального колективу він, спираючись на сучасні дослідження та музикантів-практиків, критично підходить до окремих аспектів керівництва колективом. Зокрема, справедливо стверджує, що тільки на сформованому інтересі до колективної творчості можна досягти творчих результатів у музично-інструментальному виконавстві.

Виходячи з вище викладеного автор зазначає, що формування готовності вчителя музичного мистецтва, на основі міжпредметних зв'язків стає одним з основних напрямів у мистецьких навчальних закладах (С.76). Тобто формуванню зазначеного феномена має служити вся система освітньої роботи навчального закладу: навчальний план, робочі програми з дисциплін, групові та індивідуальні заняття.

У другому розділі дисертаційного дослідження проведено діагностування сформованості готовності до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі майбутнього вчителя музичного мистецтва; розроблено критерії, показники та рівні досліджуваної проблеми; обґрунтовано доцільність визначення принципів, підходів та організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в учнівському інструментальному колективі.

Заслуговує схвальної оцінки проведення та зміст констатувального експерименту, в якому дисертант висвітлив недоліки, що мають місце у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Завдяки ґрунтовно проведеному констатувальному експерименту підтверджено припущення про відсутність спрямування традиційної музично-педагогічної освіти на багатоаспектність майбутньої професійної діяльності, її системне бачення, а окремі аспекти професійної діяльності (педагогічне спілкування та соціально-

психологічні аспекти управлінської діяльності) не знаходять змістовного і процесуального опрацювання у навчальних програмах і дисциплінах.

У розділі розкрито організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до керівництва творчим колективом: актуалізація і розвиток у студентів позитивної професійної мотивації до навчання та творчого самовдосконалення; побудова освітнього процесу на основі діалогізації та взаємодії викладача зі студентами; послідовне стимулювання творчої їхньої самореалізації. Вони ґрунтуються на створенні позитивного емоційно-сприятливого освітнього середовища та дозволяють цілісно охопити весь освітній процес від мотивації та позитивного сприйняття до творчого пошуку шляхів реалізації творчих проектів кожного студента.

У третьому розділі дослідницького пошуку обґрунтовано методику та етапи формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до роботи в учнівському інструментальному колективі, подано аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Вагомим здобутком вважаємо впровадження поетапної методики (формувальний експеримент), який спрямовувався на набуття студентами практичних умінь вирішувати конкретні фахові завдання, зокрема на практичних та індивідуальних заняттях, застосування технологій диференційованого і проблемного навчання, а також різних форм самостійної роботи.

Варто відзначити виокремленні дисертантом оригінальні методи розвитку мотивації до майбутньої професійної діяльності, які він використав у своєму дослідженні. Ефективним методом під час формувального експерименту було визнано стимулювання студентів до створення професійних автобіографій та Я-концепції особистості вчителя музичного мистецтва, що сприяло рефлексивному осмисленню ними майбутньої професійної діяльності, змін у творчих орієнтаціях та позитивному ставленні до майбутньої професії.

На особливу увагу заслуговує впровадження у навчальний процес методів

вирішення ситуацій-завдань, активізації індивідуальної та колективної форм творчості, участь концертній діяльності. Важливого значення у пропонованій методиці відводилось проходженні практики студентів, під час якої студенти в реальних умовах виконували як роль учителя музичного мистецтва так і керівника творчого колективу. Позитивним результатом практичних занять було усвідомлення студентами власної професійної індивідуальності та неповторності, а також прагнення до подальшого самовдосконалення у сфері музично-педагогічної діяльності, що підтверджувало доцільність принципу індивідуалізації професійної підготовки.

Той факт, що кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі збільшився для когнітивного (на 8,9%), діяльнісно-практичного (11,8%) та мотиваційного (8,3%), у той же час як у студентів контрольної групи показники залишились майже незмінними, свідчить про ефективність впровадженої авторської методики.

Таким чином, аналіз результатів дослідження Яо Ямін дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання актуальної проблеми самоорганізації навчального простору майбутніх викладачів-музикантів у педагогічних університетах України. На основі проведеного аналізу і глибокого розуміння сучасної ситуації у системі вищої освіти України та Китаю дисертантом запропоновано конкретні практичні рекомендації, обґрунтованість яких підтверджується всім перебігом дослідження.

Таким чином, аналіз результатів дослідження Р.І.Ковальського дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання актуальної проблеми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організаційно-педагогічної діяльності в учнівських творчих колективах та для організації освітнього процесі у закладах вищої освіти.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення та висновки дисертації опубліковано в 14 працях, зокрема: 2 – навчально-методичні матеріали для курсів підвищення кваліфікації, 6 публікацій – у провідних фахових виданнях (із них 2 – у періодичних виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз); 1 публікація – у зарубіжному виданні, 3 публікації – в інших періодичних виданнях; Р.І.Ковальським також опубліковано 8 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (матеріали наукових конференцій); 1 – методичні рекомендації, які додатково відображають наукові результати дисертації. Публікації здобувача повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації і широко апробовані на науково-практичних конференціях. Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Ознайомлення з текстом дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що вони оформлені згідно з вимогами пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.). У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Р.І.Ковальським дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні наукові положення дисертації є ідентичними.

Зауваження щодо змісту дисертації

1. У тексті дисертації описово зазначається про підготовку студентів у вищих мистецьких навчальних закладах, специфіку підготовки, педагогічні умови тощо. Відповідно потребує пояснення які саме заклади вищої освіти відносяться до мистецьких, що здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

2. У підрозділі 1.2 здобувач досить широко розкриває специфіку роботи з учнівським інструментальним колективом (організаційно-педагогічний аспект, проведення репетиції, складання репертуару тощо). На нашу думку потребує незначного логічного доповнення питань, що стосуються його відмінності від творчих колективів яку функціонують у позашкільній творчій діяльності.

3. Практично цінною, на мою думку, є розроблена та упроваджена здобувачем програми спецкурсу «Методика роботи з учнівським творчим колективом». Однак, вважаємо, що робота значно б виграла, якби автор більш детально зупинився на особливостях його імплементації в освітній процес.

4. На нашу в описі результатів експериментальної роботи не вистачає аналізу труднощів, які виникли в процесі експерименту. Зокрема, що стосується рівня сформованості «готовності» студентів, які мають різну попередню музичну підготовку (музична школа, музичне училище, коледж культури і мистецтв).

5. Дисертація не позбавлена мовних та стилістичних огріхів.

Разом з тим, зазначені зауваження і побажання не знижують теоретичної й практичної цінності проведеного дослідження для педагогічної науки. Дисертаційну роботу характеризують наукова новизна, чітка структурованість розділів, повнота висвітлення основних положень у публікаціях. Висновки дисертації сформульовані відповідно до завдань і результатів дослідження та відображають основний зміст роботи.

Загальний висновок

Дисертація Р.І.Ковальського «Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організаційно-педагогічної роботи в учнівському інструментальному колективі» виконана вперше і є завершеною самостійно підготовленою кваліфікаційною працею; розроблені в ній теоретичні положення та отримані результати є внеском у розвиток теорії та методики музичної педагогіки.

За рівнем наукової новизни одержаних результатів та їх практичною

цінністю робота відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, висунутих у «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор Р.І.Ковальський, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук,
професор, директор Інституту
мистецтв Рівненського державного
гуманітарного університету

Я.В.Сверлюк

